

BOOKA.

Knjiga **184**

KLAUDIJA DURASTANTI
STRANKINJA

Naslov originala

Claudia Durastanti

La straniera

© Claudia Durastanti, 2019.

© La nave di Teseo Editore, Milano, 2019.

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Dušana 68

office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogičević

PREVOD S ITALJANSKOG

Mirjana Ognjanović

LEKTURA

Nevena Bojčić

KOREKTURA

Ana Vranješ

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Diana Adili

ŠTAMPA

DMD štamparija

Beograd, 2023.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

KLAUDIJA DURASTANTI
STRANKINJA

Prevela Mirjana Ognjanović

Porodica

*Posle velikog bola,
zvanično osećanje nailazi.*

Emili Dickinson

Mitologija

Moj otac i moja majka upoznali su se onog dana kada je on pokušao da se baci s mosta Sisto u kvartu Trastevere. Bila je to dobra polazišna tačka: premda je bio odličan plivač, udar o površinu vode bi ga ukočio, a Tibar je tih dana već bio otrovan i zelen.

Majka je išla pognute glave, uvučениh ramena kao da stalno pada kiša, posebno kada bi bila sama, međutim, tog dana se zaustavila na mostu i videla mladića kako je zajahao zid. Približila se kako bi mu stavila ruku na rame i povukla ga unazad, možda su se nakratko uhvatili ukoštac. Ubedila ga je da se smiri i da diše lagano, zatim su šetali gradom, napili se i završili u hotelu s krutim čaršavima što su mirisali na amonijak. Pre svitanja, moja majka se obukla i otišla. Morala je da se vrati u internat, a moj otac joj se učinio suviše uznemirenim; nije ga ni blago gurnula u leđa u nameri da ga obavesti o svom odlasku.

Sledećeg dana, kada je s drugaricama prošla kroz školsku kapiju, videla ga je, prekrštenih ruku, naslonjenog na automobil koji nije bio njegov, i u tom trenu shvatila je da je osuđena na propast.

Tog dana ispred škole moj otac je nosio uske farmerke, plavu košulju zavrnutih rukava, i pušio crveni *marlboro*; trošio je dve pakle dnevno.

Otišao je da je sačeka ispred državnog internata u Ulici Nomentana i od tada je počeo njihov zajednički život.

„Kako ste uspeli da me pronađete?“, govorila mi je. Dok sam još bila devojčica, pričala mi je tu priču preobražavajući mog oca u mračnog čarobnjaka sposobnog da nas presretne gde god, u vremenu i u prostoru, i ja sam je snažno grčila ne odgovarajući, pitajući se kako izgleda kada te na takav način želi muškarac.

Zatim sam porasla i počela da joj stavljam do znanja najočigledniju stvar: „U Rimu je postojala samo jedna škola za one kao što si ti, nije bilo toliko teško pronaći te.“ Ona je klimala potvrdno, a zatim odmahivala glavom; pronašao ju je jer je morao da je pronađe. Uprkos tome što je njihov brak okončan, nikada se nije pokajala što ga je udaljila od onog mosta: on je bio gluv, ona takođe, i njihova veza trebalo je da bude nekako ličnija i dublja od ljubavi.

* * *

Moj otac i moja majka upoznali su se onog dana kada je on pokušao da je spase od napada ispred stanice Trastevere.

Zaustavio se da kupi cigarete i bio je spreman da ponovo uđe u auto kada su mu pažnju privukli neusklađeni i žustri pokreti nekolicine prestupnika; šutirali su neku devojku pokušavajući da joj otmu tašnu. Pošto ih je zastrašio sve dok ih nije naterao da nestanu, zaustavio se kako bi pomogao mojoj majci i ubedio je da pođe do nje-gove kuće i opere se. U to vreme, još je živio s roditeljima: kad su posle tuširanja videli tu devojku, tek nešto stariju

pubertetlijku, tamne kože i mokre kose, pomislili su čak da je neko siročić.

U dvadesetoj, moja majka se široko i podrugljivo osmehivala, zubi kao u pušača, a crna prava kosa do ramena bila joj je ošišana onako kako bi svim ženama loše stajala; ponekad se služila iglama za kosu od kornjačinog oklopa da bi je obuzdala. Živela je u internatu i često je spavala na ulici, učila je kampanjski. Ponekad je obavljala posliće kako bi dopunila džeparac koji su joj roditelji slali iz Amerike, ali na posao nije stizala na vreme.

Od pomenutog dana, počeli su zajedno da izlaze; govorili su istim jezikom, jezikom roptanja i reči izgovorenih suviše glasno, ali bio je to njihov način ponašanja: da privuku poglede na ulici. Gurali su prolaznike ne osvrćući se, bez izvičenja i zračeci različitošću: on je imao svetlokestenjastu kosu, pune usne i plemenite crte lica, ona mu je dopirala jedva do ramena i činilo se kao da je tek istupila iz garnizona ratnika iz džungle.

Pre mnogo godina, moj otac je bio sposoban da se odjednom pojavi: često kada bi ona odlazila da poseti svoju porodicu u Americi, ili kada bi nestajala na nekoliko dana, ili, mnogo kasnije, pošto su se već rastali, našao bi se na terminalu za polaske baš u pravom trenutku, ili bi iskrsao iza staklenih vrata, izlazio naglo iz lifta, lupao vratima automobila, terajući je da podigne pogled zbog tog iznenadnog pokreta.

Ona ga je prepoznavala po pognutom držanju, svetlucaju nju cigareta; pronašao bi je poput ranjenog lovca koji uhođi životinju, a više nema druga čula na raspolaganju, te se prepušta isključivo pobesnelom instinktu. Moj otac i moja majka razveli su se 1990. godine. Od tada su se videli svega nekoliko puta, ali svako od njih dvoje započinje priču tako što kaže da je spasio ono drugo.

Detinjstvo

Moja majka je rođena poslednjih dana 1956. godine na jednom majuru kraj reke Agri, u Bazilikati. Obično su moji deda i baba po majci tokom zime stanovali u selu, a ne u tom ruševnom zdanju, međutim, iznenadila ih je vejavica i tako je moja majka rođena u štali okružena mačkama i mršavom stokom. Njeni roditelji su radili u polju i ona je dobar deo vremena provodila s bakama. Jedna od njih bila je *accidental American* kao ja: rođena u Ohaju, gde se njen otac nalazio u prolazu – nemamo podataka o tom nomadu ili najamniku, znamo samo da je započeo niz neopreznih migracija – a onda se preselila u Bazilikatu s majkom, preobrazivši se u suprotnost iseljenice koja se odrekla budućnosti da bi se raspala u prošlosti. (Sa šest godina mogla sam da doživim istu sudbinu, kada sam se preselila iz Bruklina u mestašce u Bazilikati u kojem je bilo više stočnih glava nego ljudi.) U selu su na nju gledali kao na tajanstvenu osobu: premda nikada nije govorila engleski, uvek je imala proizvode čudnih marki, tkanine od teksas platna otporne na upotrebu i sveće koje nisu curile, iako su satima gorele. Druga baka bila je tiha i osetljiva, njen svet bio je omeđen pepeljastim pojavama na nebu, egzorcizmima što se obavljaju srebrnom

kašičicom prislonjenom na čelo; učestvovala je u procesijama bosa i bila ubeđena da je povlašćena jer razgovara s Bogorodicom.

Kada sam bila mala, majka me je vodila u šetnje pored reke blizu koje je i rođena i ja sam teško uspevala da se prepustim tim mitskim i uzburkanim vodama u koje je bila potopljena u četvrtoj godini kako bi joj spustili temperaturu zbog upale mozga. Čim su приметili da ima groznicu, pohitali su da je potope u reku, ali prema mišljenju lekara i komšija, taj prenagljeni lek nije ničemu služio. Infekcija je mogla da je oslepi, da od toga poludi, da ogluvi ili umre, i sve žene – one koje su brinule o njenom životu počele su da se mole pored krevca na kojem je ležala vezana, beživotna – bile su uverene da će ogluveti. I to bi predstavljalo muku, ali bar bi mogla da vidi svet i nađe način da je razumeju.

Moj deda Vinčenco bio je niskog rasta, tamne puti i ženskaroš. Kada su on i baka Marija emigrirali u Ameriku, šezdesetih godina, nisu to učinili zato što su bili siromašni – a bili su – niti što su imali potrebu za boljim poslom, već zbog toga što je on bio previše darežljiv prema ženama iz mesta, a moja baka je patila. Svirao je harmoniku na svadbama i proslavama, nosio tamne pantalone i košulje iskrpljene na laktovima, nije imao sedih vlasu među onima koje je začesljavao unazad želatinom. Njihovo vereništvo beše ugovoreno; bili su rođaci u prvom kolenu i ponekad, sudeći po govorkanjima i ogovaranjima sugrađana, činilo se da su moji ujaci rođeni niski te da je moja majka postala gluva zbog tog lošeg mešanja krvi. Baka i deka su prekršili zakon rodne udaljenosti i zbog toga su bili kažnjeni. Majka je izgubila sluh zbog zarazne bolesti, a ujaci ostali niskog rasta kao mnogi dečaci s juga tih godina. Aristokrate i vampiri množili su se međusobno kako bi očuvali vrstu. Prema mišljenju

loše obaveštenih antropologa, međutim, neka afrička plemena su to činila da bi izbegla prokletstva, iako su zapravo postojala tačna pravila da bi se predupredio višak porodičnih veza među ljubavnicima; ponekad je bilo nemoguće da se devojka veri s mladićem koji ima istu životinju zaštitnika, i ko će znati da li su u mojoj porodici loše okončane ljubavi bile posledica upravo toga, susreta duhova i totema koji ne mogu da se slože.

Moja baka je bila supruga iz seoske književnosti, blaga tamo gde je muž bio pirotehničar, praktična gde se on izvlačio. Imala je svetlu kožu i široka i tanka usta. Dok je bila pubertetlička, opčinio ju je drugi mladić, stidljiv poput nje, međutim, moj deda je bio onaj koga su sve želele; nije bilo izbora. Odreći se zavisti drugih, to je stvarno pravi tabu u malom mestu. Ako bi neko rekao nešto bedno, ona bi odmahivala glavom ili bi zapušila usta nesrećniku; nije se često ljutila. Nije znala kako da odbrani svoju kćerku kada bi je nazivali „mutavom“ i govorili joj da je jadnica na koju je Bog trebalo da obrati više pažnje.

U stvari, moja majka se branila sama i nije bila popustljiva prema onima koji je nisu razumeli kad bi govorila; u četvrtoj godini je prosula kazan ključale vode na jednu susetku koja ju je ogovarala; to je shvatila po ženinim pokretima i sažaljivim pogledima. Ostala je na prozoru da se smeje, izazivajući tajno odobravanje članova svoje porodice.

Slagala se isključivo sa svojom braćom i bakama koje su govorile na dijalektu stisnutih usana; micanje njihovih usta bilo je nemoguće dešifrovati, ali imale su instinkt za pokret i stalno su je dodirivale, onako kako je moja majka uvek dodirivala mene. U stvari, njena braća nisu mislila da je gluva i, kada su se igrali žmurke i brojali naglas, prepuštajući je samu uličicama sela, to nisu činili da bi je izbacili iz igre,

već zato što su verovali u njenu sposobnost da se orijentiše u prostoru. Za njih, moja majka nije predstavljala žrtvu, i nikada nije bila posebna. I danas, pošto su proživeli vrlo različite živote, a moji ujaci takoreći zaboravili italijanski jezik posle šezdeset godina života u Sjedinjenim Državama, obraćaju joj se kao da može da ih čuje, razgovaraju na taj smešan i asinhron način, svojstven porodicama žestoke naravi.

Kao mala bila je živahna i inatljiva i, u nameri da je vaspitaju, njeni roditelji su odlučili da je pošalju u internat kod kaluđerica u Potencu. Učiteljice su je prepoznavale po blistavom osmehu; kada nije bila u kecelji, oblačila je prugaste majice i retko bi se mogla videti s lutkom u rukama.

U internatu je naučila da se izražava, uz mučenje. U kući nikada nismo držali velike kuhinjske noževe jer su je podsećali na godine školovanja, kada su joj časne sestre bivšeg Instituta sestara Magdalene iz Kanose stavljale noževe na jezik i govorile da se dere kako bi je naučile da iz glasnih žica izvuče glasove, ili je terale da dodirne električne žice i zahtevale da se dere još jače. Tako je majka naučila da prepozna zvuk sopstvenog glasa.

Uspevala je da govori bolje od ostalih devojčica, jer je posle upale mozga imala još nekakve ostatke sluha koji behu izbledeli, sve dok nisu zauvek iščezli. U početku nije živela u hiperbaričnoj komori tišine, njen ušni puž se razbio na neravnomeran način i tako su zvuci odlazili i dolazili i svet je postao mesto fantazmagoričnih prikaza i iznenadnih urlika. Ponekad pokušava da mi opiše užas koji se oseti, kao nagluva osoba bolesna od višegodišnje glavobolje; to je kao da živi s nekim na leđima ko uporno pokušava da je zastraši. Dok smo bili mali, moj brat i ja činili smo to istinski, istrčavajući iznenada iz sobe, verući joj se na leđa, kako bismo joj dočarali potres što sledi posle kontakta, nadajući se da

ćemo je nasmejati, ali ona je na ta naša skakanja reagovala dugim ćutanjima tokom kojih smo se kajali zbog naše surovosti, ali ne i dovoljno da bismo prestali. Mogućnost napada preobrazila je nepovratno njeno telo; iskrivila su joj se leđa i postala je nesposobna da ljude zaista pogleda u oči.

U internatu, moja majka je naučila znakovni jezik. Upotrebljavala ga je sa časnim sestrama koje su joj bile učiteljice, s gluvim prijateljicama, kasnije s mojim ocem, premda je on mrzeo da gestikulira, ali nikada s drugima koji su dobro čuli. Nikada nije zahtevala od svojih roditelja i svoje trojice braće da nauče znakovni jezik. Nikada nije to tražila od svoje dece. Razumeti zašto je odustala od nametanja svog ličnog jezika za mene nije teško, jer sam se sama dugo plašila da govorim glasno: znakovni jezik je teatralan i vidljiv, neprekidno te ističe. Istog trena te pokazuje kao onesposobljenu osobu. Uz odsustvo pokreta, možeš da izgledaš samo kao pomalo stidljiva i rasejana devojka. Čitajući sa usana drugih, kako bi dešifrovala šta govore, sve dok joj se ne istroše i oči i nervi, govoreći sopstvenim glasom, glasno i jako i nepravilno akcentujući, izgledala je samo kao doseljenica bez znanja gramatike, strankinja. Ponekad, kada bi išla autobusom, a vozači je pitali da li je Peruanka ili Rumunka, ona bi klimnula, ne dajući nikakva dodatna objašnjenja, takoreći polaskana njihovom greškom.

Pored sluha, moja majka je izgubila i druge stvari: u internatu, prijateljicu, u vodi.

Devojčice su otišle sa časnim sestrama u letnji kamp, nosile su kostime smaragdnozelene boje i kapice od platna s mašnom od konopca ispod brade. Jedna od njih otišla je suviše daleko od obale, nije bila u stanju da vrišti i tako se zavrтела oko same sebe, duboko, u more.

Bila je to trauma za sve učenice internata i od tog trenutka jezive priče o tome kako bi mogle da umru počele su da bivaju sve strašnije; legende koje su razmenjivale pre odlaska na spavanje, sve te devojčice koje su bile nevoljne balerine, bez prekida potresane pokretima izražavanja i unutrašnjim suzbijanjima, ličile su na vesti iz devetnaestovekovnih feljtona sa ilustracijama mrtvih i trudnih nevesta koje su se porađale u grobu – istinske hronike prošlog vremena – ali na njihovom mestu bila je gluva devojka koja nije uspevala da komunicira, te stoga sahranjena zbog lažnog prestanka rada srca i, kada su ponovo otvorili sanduk, imala je prste ogoljene do mesa zbog grebanja drveta, poput onih Rosa Malpela u pećini crvenog peska. Smrt te drugarice ispričana mi je sa svim najstrašnijim pojedinostima, i to je razlog zbog kojeg moja majka i dalje oseća strah da sama ide liftom, a ja da plivam.

Majka se vraćala kući u San Martino tokom letnjeg raspusta i tu boravila sve dok njeni roditelji ne bi pošli u Ameriku, ostavljajući je sa starijim bratom, koji je takođe bio u internatu. Baka i deda trebalo je da postanu iseljenici i morali su da ovladaju drugim jezikom, a da nikada nisu dobro govorili ni onaj kojem su pripadali. Moja majka je učila u valjanoj školi, postojali su dobri razlozi da ostane u Italiji. Uprkos svakodnevnim pobunama, zavolela je časne sestre i bila odlična učenica. U stvari, baka je htela da povede kćerku sa sobom, ali za vreme jednog sastanka učiteljice su je pitale: „Hoćete li zaista da nikad ne progovori i oseća se usamljenom u nepoznatom okruženju? Zar ne može kasnije da vam se pridruži?“, a ona je bila nesposobna da odgovori, zbog još veće brige oko sopstvenog odlaska.

Otišli su kada je moja majka imala dvanaest godina, a pre nego što su krenuli doneli su joj belu haljinu i lakovane

cipelice, neodgovarajuće za njen uzrast. Posle tog odlaska, moja majka je postala još neprijateljskije raspoložena i nasilna, ali kada je pitam da li se ikada osetila izgubljenom, tvrdi da nije. Njeni roditelji su jedva imali osnovnu školu. Bili su zabavne i dobre osobe, ne preterano prefinjene, pa ipak kadri da intuitivno osete ono glavno: njih neće biti doveka i neće biti u stanju da je zaštite svakog trenutka. Majka je morala da postane nezavisna i postala je. Život mog oca odigravao se na drugačiji način.

* * *

Majka mog oca bila je ljupka krojačica, kćerka sveštenika iz Kanale Monteranea i žene iz mesta Monteleone di Spoleto, koji su se upoznali tokom prebacivanja stoke s jednog pašnjaka na drugi. Odrasla je u mestašcetu u Umbriji s majkom i braćom; glava porodice bila je nevažna osoba koja bi im se pridruživala samo leti. Uvek se slagala s braćom, dok je sa sestrama stalno bilo ličnih problema i ljubomore.

Najstarijoj je ukrala verenika, onog koji će postati moj deda.

Tokom godina Drugog svetskog rata, moju baku Rufinu uposlila je porodica bogataša da im šije odeću. Udvarao joj se neki nemački vojnik koji je oteo njenog mlađeg brata jer je bio ubeđen kako je on naklonjen komunistima. Baka je pešice otišla da ga dovede iz jedne seoske kuće na kraju mesta; njen brat nije bio komunista, samo se sam smucao po ulicama, a ja nisam imala to preimućstvo da imam partizane u porodici, već samo osobe koje su se više ili manje slagale s vlastima. U zamenu za brata, obećala je da će vojnicima okrpiti čarape i košulje. Jednog dana, kada joj je doneo korpu punu veša za pranje, Nemač je glasno rekao: „Ako ja imati sreću, vratiti se i odvesti plavušu.“ Baka se nalazila u drugoj

sobi, glave pognute nad kutijom za konce, ali nije pocrvenela kada je začula njegov glas. Dok je bila mlada, imala je kosu bakarnog sjaja, pa se i danas oseća uvređenom zbog tog nepreciznog opisa. Moja baka Rufina prezirala je fašiste i komuniste, međutim, prema Nemcima je bila fina: mladi nacisti su bili bedni kao i drugi, ali su bar bili stranci, a bilo je lakše ubijati se među strancima.

U mladosti joj se navodno udvarao i fotograf iz drugog mesta koji joj je slao pisma preko komšije, a ona je otvarala kovertu i pronalazila fotografije zalazaka sunca – neugodno se zbog njih osećala – i bile su joj dosadne; uvek je osećala odbojnost prema umetnosti.

Lekar iz nekog drugog mesta često je prisustvovao proslavama u kućama bogataša u kojima je radila kao krojačica, pitao je da igra tango s njim, međutim, sramila se. Lekar joj se mnogo dopadao, ali moja baka je bila svesna da je neznalica. Nije čitala knjige, jedva da je umela da piše. Bila je lepa, međutim, šta bi mogla da uradi kao supruga jednog lekara? Postidela bi ga, te se zbog toga verila, a potom udala za kovača, bivšeg momka njene starije sestre.

Nije imala grižu savesti zbog toga što joj ga je preotela: bio je rat, stvari su se promenile. Moj deda je bio „izbačen na vrata, a primljen kroz prozor“ i shvatio je da je, uprkos traženim frizurama i sujeti, ta devojka žestoka u štedljivosti i opsednuta novcem, baš kao i on.

Oboje su imali dobre poslove kojima su se posvećivali bez reči; kada je moja baka ostala u drugom stanju, nije imala pojma da će joj pući vodenjak, mislila je samo na šivenje na svojoj polovnoj singerici, kupljenoj na rate u šesnaestoj godini.

Imali su troje dece. Prvog, devojčice, više nema, a poslednji, moj otac, rođen je gluv.

Vanda, tetka koju nikada nisam upoznala, umrla je u trećoj godini. Tog dana baka je bojila neke tkanine u kadi s klučalom vodom kako bi se boje primile, otišla je do peći ili da nešto uzme, ili je neko pokucao na vrata. Pojednost koja se menja svaki put kada se to prepričava. Vratila se u kupatilo i našla devojčicu u kadi. Menjala joj je danima obloge koristeći ulje da bi ovlažila smežuranu kožu, nežnu poput paučine, dok su joj pomagali rođaci i komšije; posle nekoliko dana, kćerka je umrla. Na porodičnoj fotografiji, u niši, ima izmenjenu boju kože zbog postprodukcije onog vremena, isuviše svetloplavu haljinu i lokne; već tada je bila duh.

Baka Rufina jedva je školovana, gazdarica svojih glagola, ali ipak ima običaj da naziva boje na neobičan način, držeći se izraza iz svog uskog kruga; u njenom svetu nije postojala tamnoplava, već boja *hartije za šećer* i boja *različka*. Odem joj u posetu i pokaže mi kožne rukavice ili vunenu suknju položenu na krevet; ako pitam da uzmem one „smeđe“, ona kaže „glava crnca“, ispravlja te da nije ružičasto, već boje *ciklame*, razlikuje *zimzeleno* od *spomenka*; istrajna je u tome koliko je važno nazivati stvari pravim imenom i u isto vreme ja mislim o njenoj kćeri koju je ubila – boja.

Smatra da je moj otac ogluveo od straha koji je doživela dok je kao trudnica prelazila ulicu; iznenada su se pojavila kola i naterala je da vrisne nasred kolovoza. U početku se pravila da to nije istina, da on može da je čuje, a majka i sin nikada nisu bili prisni kao tokom tih dana, oboje neosetljivi na dokaze. Moj deda nije mnogo pričao, mora da je neko drugi prekršio tu prigušenu intimnost njihovih razgovora i objasnio joj kako treba upitati lekare za mišljenje budući da beba nije odgovarala. Posle beskorisnih pregleda po bolnici, počela su hodočašća; moji baka i deda nisu imali dovoljno novca za Lurd, ali oca je uspeo da dotakne Sveti Pije,

i probudio se i dalje gluv, samo bez stigmata. Kao dete nije bio naročito nestašan, izbezobrazio se tek kad su ga poslali da uči školu u internatu u Ulici Nomentana.

Baka je išla po njega na kraju svake nedelje, izdržavajući višesatni autobuski prevoz od Monteleonea kod Spoleta do Rima, mučnim putevima kroz četinarske šume, između gvozdениh mreža što su čuvale stene od klizišta, sve do onog časa kada su ona i moj deda odlučili da se presele u Rim kako bi joj olakšali ta putovanja. Bila je jedna od najboljih devojaka u mestu, pravog držanja, a s materinstvom je sve izgrešila.

U gradu je postala vratarka, ali nije imala karakter za taj poziv, prala je stepeništa i nije tračarila. Njen muž je potki-vao konje u Testaču, na mestu gde sada toga nema, među porušenim lukovima i prodavnicama, tamo gde je Rim bio nepoderiv i zarđao, a pre nego što će utonuti u Tibar.

Pubertet

„Ne možeš uvek ti da igraš glavnu ulogu“, vikale su pokretima drugarice iz odeljenja dok je učiteljica objašnjavala nešto na tabli: pokušavale su da privuku pažnju moje majke šutirajući njenu stolicu ili je gurajući dok joj ne bi ispala olovka.

Ona nije podizala glavu i odbijala je da odgovori, ali kada bi drugarice iz sobe uporno navaljivale da shvate zašto ona mora da bude glavna u predstavama za Božić, ili u čast kraja školske godine, tvrdila je kako je to neophodno: bila je najbolja. Zatim je pokušavala da im odvuče pažnju pomažući da skrate vunene suknje, parajući ivice makazicama. Devojke iz internata su se šetkale duž hodnika vukući niti od kraja, svakog dana komad kože više za pokazivanje, u iščekivanju posete internata za dečake, što bi se dešavalo otprilike jednom mesečno. Tokom tih sastajanja moja majka je često viđala svog brata Domenika, koji je bio sramežljiv i odbojan, i pokušavala da mu nađe devojku. „Gluve su smešne i previše neobuzdane“, govorila mu je. On se plašio da su nalik njoj i nije obraćao pažnju.

Njene drugarice iz odeljenja bile su ubeđene da će se posle završene škole moja majka okušati u dramskoj karijeri

– gluva devojka koja postaje glumica, bilo je to tako očigledno, ceo njen život bio je predstava – dok su nastavnice pokušavale da je usmere ka umetničkoj školi. Odlično je crtala, ispunjavala sveske crtežima tela bez glave i očima bez lica, ali kada bi je pohvalili, slegala je ramenima; nije bila glupa, bilo je lako prišiti joj određenu obdarenost samo zato što nije imala ništa drugo.

Internat u Potenci mogao je da priušti smeštaj samo devojčicama do određenog uzrasta, posle kojeg su morale da se vrate porodici, ili da se premeste u neki drugi internat.

Njena porodica živela je s one strane okeana, tako da je moja majka bila primorana da se premesti iz jedne školske ustanove u drugu, ili da živi u kući ljudi koji su primali lutilice za novac. Moj deda joj je nalazio privremene smeštaje po jugu Italije preko notara koji joj je bio tutor, redovno joj je slao čekove i često su razgovarali telefonom. Svaki put kada bi osetila kako u njoj buja mržnja prema sopstvenim školskim drugaricama, ili kada bi neki muškarac ušao noću u njenu sobu, uveren da ona ne može da viče, moja majka je trčala do telefonske govornice i pitala telefonistkinje mogu li da joj okrenu broj na račun pozvanog, zatim bi čekala dugu i produženu zvonjavu koja je označavala uspostavljanje veze sa Amerikom, jedini zvuk koji je zaista razumevala i koji se širio u koncentričnim krugovima u njenom uhu, sve dok ne bi prasnuo u celom telu i preobrazio se u glas njenog oca. Prepričavala bi mu kako provodi dane, a da nije razumela niti čula njegove odgovore, ali je uspevala da presretne vezu na telefonskoj liniji, sa izvesnošću da je otac sluša šta god da govori.

Ponekad joj je plaćao kartu da dođe u Njujork, sretali bi se u sali za dolaske aerodroma Dž. F. K. i moj deda bi se zaprepastio kada bi ugledao tu pametnu i divlju kćerku koja

je postajala sve ženstvenija, ali ju je grdio jer je previše psovala. U leto kada je navršila četrnaest godina, odveo ju je u lekarsku ordinaciju na Menhetnu koju je iskopao u časopisu gde je objavljen tekst o hirurškom poduhvatu stavljanja akustične naprave što vraća sluh. Lekar je dugo razgovarao s mojom majkom i onda je kazao da se ništa ne može učiniti; deda ga je šutnuo u hodniku. Onda su otišli u Soho da joj kupi zimski kaput, ona je želela eskimski. Moja majka je izgovarala So-ho. Na fotografiji Kipa slobode koju su snimili prilikom porodičnog izleta, jedno od njih dvoje napisalo je „Niu-jore“.

U Americi je nosila kratke pantalone koje su pokazivale njene tamne i jedre butine: susedi su je pitali zašto ima ožiljke na levoj nozi. Jednom se bacila u vatru jer su se mačići u kući neke hraniteljske porodice uvukli u kamin i niko nije želeo da ih spase.

Otac ju je vodio na Koni Ajlend i ostajao potpuno obučen na samoj obali kako bi posmatrao skakanje u vodu te svoje još uvek neameričke dece, a već izgubljene, budno prateći da ne razbiju glavu o pristaništa skorela od algi, dok je moja baka Marija klečala na platnenoj prostirci deleći kafu i čaše od plastike. Smejala se kada bi komšije, koje su nedugo pre toga promenile ime, govorile da su spremne da je vide u kupaćem kostimu – sada su svi postali Majkl, ili Džo, ili Toni, i razmišljali o svom nekadašnjem životu u Italiji sa izvesnom nelagodnom. Ali ona se nikada nije skidala, upravo kao ni moj deda, koji je uvek ostajao u pantalonama i košulji, očiju uputih u vodu.

Mislio je na mlađeg sina, koji mu je tražio pare kako bi kupio gitaru, na onog starijeg, koji je govorio malo i pušio cigarete iako nije umeo dobro da uvlači dim; na najlepšeg sina, koji je uvek bio na ivici da ga izbace iz škole ili da ostavi

pubertetlijske iz kraja u drugom stanju, a zatim i na onu devojčicu koja je imala duboke ožiljke na nogama, kojoj je umeo samo da poklanja odeću ne bi li ostavljala lep utisak u italijanskim školama, za koje je sumnjao da ih retko pohađa, uprkos činjenici da je uvek mogla da pokaže dobre ocene u knjižici.

Za moju majku je Koni Ajlend označavao kraj leta i mladiće koji su je kradomice gledali ispod oka dok je cedila kosu praveći sluzave bare na pesku, one mladiće što bi se prepali čim bi čuli njenu neusklađenu viku svaki put kad bi porodični prijatelji potrčali i zgrabili je za ruke i noge odlučni da je bace u vodu, ubeđeni da se ona buni samo zbog stida. Koža prekrivena uljem za sunčanje bila je klizava i danima u modricama, telo već spremno za prvo pričešće, prestala je da veruje u zavete kada se udaljila od časnih sestara, međutim, to još uvek nije rekla svojim roditeljima.

Svi su odlazili na Koni Ajlend tih godina, ali postoje i druge plaže koje me teraju da mislim na svoju porodicu.

Ded Hors Bej je močvarni zaliv nekada okružen klanicama konja, spalionicama smeća i pogonima za proizvodnju ribljeg ulja. Naziv duguje strvinama konja koje su između 1850. i 1930. upotrebljavane za pravljenje đubriva i lepka. Kada bi ih očistili od ostataka mesa, životinjske kosti bi stavili da ključaju, a zatim otpadne vode ulivali u močvaru nad kojom se nadnosio radioaktivni, niski dim – koji je mogao da preobrazi svako ljudsko biće u kriminalca i svakog kriminalca u duha. Ded Hors Bej ponovo je promenio namenu kada je postao podzemna deponija u kojoj se valjalo utihnulo njujorško đubre; zemljište je sabijeno kako bi zadržavalo otpad i izolovalo svaku trulež, ali posle poplave i različitih erozija smetlište je počelo da se krnji, pa i danas izbacuje svoj sadržaj na plažu.

Plaža Glas Botl Bič u Ded Hors Beju prepuna je pokidanih cipela, zatvorenih posuda za deterdžente kojih više nema na tržištu i slomljenih boca; čini se da ima i konjskih kostiju, ali ja na njih nikad nisam naišla. S vremena na vreme bih naletela na neki nepažljiv par koji odabira najčudnije otpatke kako bi napravili hvatače snova koje će okačiti u bašti, parove koji su jedno drugom doturali komade okamenjenog stakla i zatim ih bacali u vodu, šaleći se na račun sopstvenog nedostatka ukusa. Na plaži se nalaze nasukani čamci koje je ponovo ofarbao neki umetnik ostavljajući poruke o miru i apokalipsi, ništa drugo, nikakve lične ljubavne posvete, a na drveću sa koga kora otpada samo li je dotakneš, i od koga prsti ostaju slani i umrljani kristalima, nalaze se američke zastave zarđalih i već razlivenih boja.

To je začarano i usamljeno mesto puno đubretarskih lešinara, pa ipak nijedan muzej posvećen doseljenicima ne podseća me na moju porodicu kao to bruklinsko groblje stakla. Moji baka i deda pokušali su da puste korenje u močvari i izmenili su poziv i namere kad god je Amerika to od njih zahtevala, samo da bi našli neku vrstu mira pri slučajnom gubljenju predmeta koje su sa sobom poneli, predmeta marki koje nisu imale nikakve veze sa stvarnošću, pa čak nisu imali ni emotivnu vrednost u porodici koja se izdavala za novu dok je njena euforična i tužna ceđ isplivala na površinu, poput preuređene deponije.

Kada joj je bilo petnaestak godina, moja majka se prese-lila u Rim i to je bilo ono razdoblje kada je naučila da beži. Često su je karabinijeri nalazili usnulu u Vili Borgeze. Ponekad je noću izlazila kako bi se udaljila od zone Bokea gde se nalazio njen internat – u to vreme, i dalje deo predgrađa – i pešačila kilometrima i kilometrima duž šavova otrcanog grada, među poljima od korova i slanah močvara, u potrazi

za parkom, a zatim bi zaspala u položaju fetusa pod drvećem, s rukama skupljenim između butina, upijajući rosu leđima sve dok joj cipele kakvog neznanca udarima po vlažnoj zemlji ne bi najavile da joj je neko za petama, i ona bi se pridizala i ponovo bežala.

„Imala si mesto gde si mogla da spavaš, imala si hranu. Postojale su osobe koje su brinule o tebi, zašto si bežala?“, pitala sam je kada mi je pričala o tim bekstvima koja sam, bez takvog uspeha, podražavala tokom puberteta.

„Samo sam htela da se osećam slobodnom.“ Jedina mesta na kojima se moja majka osećala otpornom na nevidljive napade s leđa bile su šume i ulice.

* * *

Kao dečak, išao je sa svojim ocem Goriciom kada bi on potkivao konje, krao gvožđe koje su kopitima odbacile životinje i donosio ga u polje. Ubadao je drvene balvane u zemlju, kačio o njih potkovice, još uvek prljave od slame i balege, i pucao, menjajući metama mesto, sve više ih udaljavajući, sve dalje i dalje.

Moj otac se uvek najbolje osećao među noževima, pištoljima za eksere i revolverima.

U garaži čuva pesak koji je sakupio tokom svih svojih putovanja na more, podeljen po posudama sa etiketama na kojima su datumi i mesta; u retkim prilikama opisuje i osobine uzoraka. Ponekad mi poklanja kakvu morsku zvezdu u koverti od celofana, ali tek pošto je preboji fluorescentnom, prostačkom bojom. U jednoj sobi iza kuće čuva fioke pune minerala i školjki, iste one koje se koriste za čuvanje šrafova. Jednog dana sam uzela konzervu punu komada kamena plovućca. Na nalepnici je pisalo: „Mesec“.

U osnovnoj školi, kratko sam i ja imala zbirku minerala, na svojim fiočicama punim rozenkvarca i piritu zapisivala sam „vulkanska lava“, „Mars“ ili „Havaji“ i govorila drugovima iz odeljenja da mi ih je nabavio otac. U to vreme bila sam u stanju da dođem u školu sa izlizanim, eteričnim ostacima vate i prepričavam kako sam tokom nekog putovanja avionom razbila prozor i uhvatila komadić oblaka: ponekad bi mi neko i poverovao. Moj otac i ja se utrkujemo ko će ispričati što masniju laž, ophrvani istom drskošću da se izvučemo iz toga.

Posle viših razreda, oca je majka upisala na kurs za majstora električara. Dopadalo mu se kako rade mehaničke sprave, zanimalo ga je i kretanje planeta, njegovi pisaci stolovi bili su uvek prepuni svezaka u koje je zapisivao udaljenost između Zemlje i Sunca i širinu pustinja. Život mu je ličio na nagradne televizijske emisije gde je znanje bivalo razbijeno u sitne pojmove, pa je bilo lako da se praviš pametan izbacujući podatke o kojima tvoji roditelji nemaju pojma.

Znao je kako da osedla konja i da obrađuje drvo, ali je radije modelovao predmete i povezivao različite električne sisteme, menjajući instalacije sve dok ne bi zasijali, pokušavajući da shvati kako svetlost može da se prekine i iznenada vrati. Uvek je bio osetljiv na nijanse boja u nekoj prostoriji.

Učiteljice su mojoj baki govorile da je suviše lep da bi bio električar i kako bi trebalo da postane glumac. Rufina je bila ispunjena ponosom zbog te tvrdnje, međutim, moj otac se protivio, nije hteo da se pretvara i šminka. Tokom leta je u Monteleone di Spoletu učestvovao na moto-trkama sa starijim bratom i ostalim mladićima iz mesta. Ne znam da li je pobeđivao zato što se nije plašio da padne i vozio brže od ostalih, ili su mu drugi prepuštali pobeđe u nastojanju da ga

obraduju. On je počeo da gaji iste sumnje i to nerviranje, taj potisnuti bes u grudima; samo što nije ispuštao munje.

Majka ga je vodila u Ostiju na plivanje; u petnaestoj je imao skladno i jedro telo dobrostojećeg momka. Počeo je da pije i puši, iako nije imao drugova s kojima je to mogao da radi. U školi je bio ćutljiv; u njegovom rodnom mestu bilo je drugih gluvih, ali uzrasta različitog od njegovog, pa je odbijao s njima da se druži. Nije voleo da gestikulira, nije to činio ni sa svojim roditeljima; da bi privukao nečiju pažnju, lupao je po stolu rukama, ili nogama o pod. Kada bi članovi njegove porodice pokušali da znakovnim jezikom objasne šta žele, on bi ih šamarao, gurao je brzim zamasma tuđe ruke ako bi mu se primicale: želeo je da ljudi razgovetno izgovaraju reči kako bi mogao da ih čita sa usana, on i moja majka živeli su na kilometarskoj razdaljini, ali su usvojili isti način pretvaranja.

Pre nekog vremena, ekološkinja Suzan Simard dokazala je da je šuma sistem koji saraduje i da drveće „razgovara“ između sebe kako bi razmenilo hranljive sastojke i otpustilo ih u slučaju opasnosti; kada izbije požar, drveće koristi *mycorrhizal fungi* iz zemljišta kako bi prenelo životne sastojke mladicama preko guste neuronske mreže i tako najslabije biljke mogu da nastave da žive. Pre nego što sam se udubila u te teorije, verovala sam da se ljubav poklapa, takoreći uvek, sa sudbinom i svojevrsnim zastrašujućim oblikom neznanja – ne znamo koga ćemo voleti, niti zašto će nam biti potreban. Ali kada razmišljam o sličnostima između svojih roditelja tokom setnih i ljutih popodneva njihove adolescencije, dok su oboje bili izolovani, procenjujem da postoji mogućnost da susret dveju osoba nema veze s predodređenošću koliko s biološkom mapom što se ukazuje dok se zaljubljuju jedno u drugo i otkriva da je postojala neka vrsta

primitivne inteligencije koja je upravljala njihovim telima i ispuštala elementarne čestice u vazduh još pre nego što su se sreli, pa su one prolazile kroz grad, zidove od cementa i membrane od kože kako bi došle u dodir sa sličnim supstancama i razvile zajednički oblik otpornosti, otpornosti na uvrede sveta: moji roditelji su se sreli zbog odjeka kakvi postoje u šumi uoči požara, ne zato što je to bilo zapisano; njihova budućnost nije bila utisnuta kao žig u Bibliji ili u kakvom starom horoskopu; bila je to samo naročita vibracija u vazduhu, nevidljivi alarm koji je pozivao na preživljavanje.

Tokom puberteta, moj otac je otkrio sopstveni omiljeni način komunikacije: inat. Po njegovoj želji, nestajali bi predmeti iz kuće, izmišljao je zamke za spoticanja, krio bi makaze i majčinu kutiju za konce, plašio je ljude kad bi im se pojavio iza leđa. Ne znamo kuda je odlazio u slobodno vreme, ali već je počeo da upražnjava seks sa ženama starijim od sebe koje su ga pozivale u svoje domove i podučavale ga onome što su znale. Opružen na krevetu u rano popodne, u stanovima sa svilenim tapetama, s narandžastim abažurima i ramovima za fotografije, lepo uglačanim, koje su udovice držale na komodicama, moj otac je shvatao kako ne ume da se udvara devojkama svog uzrasta, one još nisu imale tela obeležena odricanjima.

Ali i to telo koje mu se činilo tako lepo i funkcionalno pre ili kasnije će se obrušiti. Hendikepirane osobe – svaka reč koja ih objašnjava nedovoljna je, neodgovarajuća – oni su skrivena većina: uprkos vozilima i protezama stvorenim da dokažu kako smrt ne postoji, bezmalo svi ćemo s vremenom izgubiti neku važnu moć, da li će to biti vid, ruka ili pamćenje. Nesposobnost da uradimo stvari koje bismo morali da znamo da uradimo, nemogućnost da vidimo, osetimo, setimo se ili hodamo – nije izuzetak, već odredište.